

Brüssel, 27. märts 2023
(OR. en)

7808/23

Institutsioonidevahelised
dokumendid:
2021/0424(COD)
2021/0425(COD)

ENER 155
ENV 304
CLIMA 158
IND 147
RECH 111
COMPET 264
ECOFIN 281
CODEC 475

MÄRKUS

Saatja:	Alaliste esindajate komitee (COREPER I)
Saaja:	Nõukogu
Komisjoni dok nr:	15111/1/21 REV 1 + ADD 1 REV 1 15096/1/21 REV 1 + ADD 1 REV 1
Teema:	Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja maagaasi ning vesiniku siseturgude ühiseeskirju (uuesti sõnastatud) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus taastuvallikatest toodetud gaaside, maagaasi ja vesiniku siseturu kohta (uuesti sõnastatud) – Üldine lähenemisviis

I. SISSEJUHATUS

1. Komisjon esitas 15. detsembril 2021 direktiivi (mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja maagaasi ning vesiniku siseturgude ühiseeskirju) ning määruse (taastuvallikatest toodetud gaaside, maagaasi ja vesiniku siseturu kohta) ettepanekud (edaspidi „gaasipakett“), mis on uus ELi raamistik, mille eesmärk on vähendada gaasiturgude CO₂ heidet, edendada vesinikku ja vähendada metaaniheidet.

2. Vesiniku- ja gaasituru CO₂ heite vähendamise paketi eesmärk on luua eeldused maagaasi tarbimise CO₂ heite vähendamiseks, luua õigusraamistik vesinikutaristu ja -turgude jaoks ning lõimitud võrgu planeerimiseks. Samuti kehtestatakse sellega õigusnormid tarbijate jaoks ja tugevdatakse energiavarustuskindlust.

II. ÜLEVAADE OLUKORRAST

1. 2022. aasta juulis alustas eesistujariik Tšehhi energeetika töörühmas ettepanekute üle läbirääkimisi, mida eesistujariik Rootsi jätkas 2023. aasta esimeses kvartalis. Nende arutelude põhjal esitas eesistujariik nii määruse kui ka direktiivi seitse läbivaadatud versiooni.
2. Ettepanekuid arutati ka transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu (energeetika) 25. oktoobri 2022. aasta istungil Luxembourgis, keskendudes peamiselt vesinikuturgude arendamisele, vesiniku, taastuvallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tariifisoodustustele ning vesiniku segamisele maagaasisüsteemi. Ministrid andsid eesistujariigile poliitilisi suuniseid ja määrasid kindlaks edasise töö suuna.
3. Praegune seitsmes läbivaadatud versioon, mis on esitatud dokumentides 7556/23 ja 7557/23, peaks olema üldise lähenemisviisi aluseks. Uus tekst on **poolpaksus kirjas** ja väljajäetud tekst on esitatud nurksulgudena [...].

III. TÖÖ EUROOPA PARLAMENDIS JA TEISTES LIIDU INSTITUTSIOONIDES

1. Euroopa Parlamendis on mõlema ettepaneku eest vastutavaks tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjon (ITRE). Määruse raportöör on Euroopa Parlamendi liige Jerzy Buzek (PPE, Poola) ja direktiivi raportöör on Euroopa Parlamendi liige Jens Geier (S&D, Saksamaa). Parlament võttis mõlemad raportid vastu 16. veebruaril 2023.
2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis ettepaneku kohta oma arvamuse vastu 19. mail 2022 ning Euroopa Regioonide Komitee esitas oma arvamuse 12. oktoobril 2022.

IV. EESISTUJARIIGI KOMPROMISSETTEPANeku PÕHIELEMENDID

1. Liikmesriigid toetasid viisi, kuidas transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogus toimunud poliitiline mõttevahetus ja energeetika töörühmas toimunud arutelud kajastusid töös, mida tehti kahe ettepaneku seitsme läbivaadatud versiooniga.
2. Kõige märkimisväärsamad muudatused saab kokku võtta järgmiselt.

Seoses määrusega:

- a) Turupõhimõtteid käsitlevas artiklis 3 selgitati, et samas sisend-väljundsüsteemis tegutsevad ettevõtjad saavad vahetada gaase virtuaalsetes kauplemispunktides või füüsiliselt ühenduspunktides.
- b) Artikli 5 lõikesse 6, artikli 7 lõikesse 7 ja põhjendusse 70a lisati uus erandsäte, mis võimaldab liikmesriikidel võtta proportsionaalseid meetmeid, et ajutiselt piirata üksikute võrgu kasutajate eelnevat võimsuse pakkumist sissevoolupunktides ja veeldatud maagaasi terminalides tarnete puhul Venemaa Föderatsioonist ja Valgevenest.
- c) Seoses hoidlate haldurite sertifitseerimisega lisati uude artiklisse 13b gaasi hoiustamist käsitleva määruse tekst, mis võeti vastu 2022. aasta juunis. Seoses selle täiendusega lisati artiklisse 15 uus lõige 3, mis käsitleb 100 % soodustuse kohaldamist maa-aluste gaasihoidlate ja maagaasi veeldusjaamade võimsuspõhiste ülekande- ja jaotustariifide suhtes.
- d) Artiklis 16 eristati taastuvallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tariifisoodustusi maagaasisüsteemis ning tariifideks kehtestati vastavalt 100 % ja 75 %. Riiklikele reguleerivatele asutustele anti võimalus otsustada mitte kohaldada tariifivähendusi või neid vähendada, kajastades nende liikmesriikide muresid, kellel on või eeldatavasti on suur taastuvallikatest toodetud/vähese CO₂ heitega gaaside osakaal energiaallikate jaotuses või kes võivad olla mures võimaliku mõju pärast piiriülestele voogudele.

- e) Maagaasisüsteemis gaasi kvaliteedi piiriülest koordineerimist käsitlevat artiklit 19 kohaldatakse nüüd ainult selliste vesinikusegude suhtes, kui maagaasisüsteemi segatud vesiniku sisaldus ei ületa 2 mahuprotsenti. Selleks et lahendada vaidlusi seoses piiriüleste voogude piirangutega, mis tulenevad vesiniku maagaasisüsteemi segamise erinevustest, saavad asjaomased riiklikud reguleerivad asutused teha ühiseid kooskõlastatud otsuseid. Lahendus kajastab mitme liikmesriigi skeptilisust segamise suhtes, tagades samal ajal takistamatu piiriülese gaasivoo. Määruse eesmärk on säilitada ELi tasandil ühtlustatud lähenemisviis gaasi kvaliteedi, sealhulgas hapnikusisalduse ja segamise kohta.
- f) Biometaani ühtseid kirjeldusi käsitlevas artiklis 20b täpsustati artikli kohaldamisala.
- g) Seoses artikliga 67 (energiavarustuskindlust käsitleva määruse muudatused) peeti mitmeid sätteid vananenuks ja jäeti seetõttu välja. Need koostati enne energiakriisi ning asendati hiljem erakorralise nõukogu määrusega, mis käsitleb solidaarsuse suurendamist gaasi ostmise parema koordineerimise, usaldusväärsete hinna võrdlusaluste ja piiriülese gaasikaubanduse abil, ning gaasiostuplatvormi osas tehtud komisjoni tööga. Lisaks leidsid paljud delegatsioonid, et jätkuva kriisi tõttu ei ole veel aeg teha üksikasjalikke muudatusi varustuskindlust käsitlevates õigusaktides.

Seoses direktiiviga:

- a) Uute põhjendustega 35a ja 36a täpsustatakse sarnasusi ja erinevusi taastuvenergiakogukondade (vastavalt taastuvenergia direktiivile) ja kodanike energiakogukondade (vastavalt gaasidirektiivile) vahel.
- b) Põhjendust 70 selgitati tagamaks, et artiklis 63 sätestatud vesinikku käsitlevad horisontaalsed eraldamissätted ei tähenda juhtimise funktsionaalset eraldamist või juhtkonna või töötajate eraldamist ning seega saab täielikult säilitada võrguoperaatorite vahelise koostoime, näiteks teenuste ja juhtimisstruktuuride jagamise kaudu.
- c) Artiklis 2 esitatud mõistete puhul:
 - Seoses punktides 10–12 esitatud vähese CO₂ heite määratlustega lisati fossiilkütuste võrdlusväärtus (nagu on sätestatud taastuvenergia direktiivis), et vastata liikmesriikide murele, et need määratlused ei olnud täpsed seoses kasvuhoonegaaside heite 70 % vähendamise künnisega.
 - Punktis 53 esitatud mõiste „sisenemis-väljundsüsteem“ määratlusse tehti olulisi muudatusi, et tagada suurem selgus seoses juurdepääsuga tootmiskohtadele ning ülekandesüsteemi haldurite ja jaotussüsteemi haldurite rolliga.
- d) Lisati uus artikkel 4a, et vastata liikmesriikide taotlustele seoses riikliku sekkumisega hinnakujundusse maagaasikriisi korral.
- e) Artiklis 8 täpsustati, et liikmesriigid nõuavad taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside sertifitseerimiseks ettevõtjatelt taastuvenergia direktiivis sätestatud keskkonnahoidlikkuse ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise kriteeriumide täitmist.

f) Seoses tarbijat käsitlevate sätetega:

- Artiklis 11 selgitati, et teenuspaketi korral peab tarbijatel olema võimalik lepingu teenuseid eraldi lõpetada ja tarbijatel on võimalik oma gaasitarnelepingud lühikese etteteatamisajaga lõpetada.
- Lisati uus artikkel 11a, et näha ette piisavad tarbijakaitse-eeskirjad maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise korral. Samuti täpsustati, et arvesse tuleks võtta kaitsetumate tarbijate või energiaostuvõimetute tarbijate vajadusi.
- Liikmesriikidele anti artiklis 14 sätestatud paindlikkus kodanike energiakogukondade loomisel. Rõhutati ka nende kogukondade kohalikku aspekti. Lisaks antakse kodutarbijate rolli rõhutamiseks neile vähemalt 15 % hääleõigusest.
- Artiklis 15 selgitati, millist liiki kliendid peaksid saama võimaluse saada arveid ja arvetel esitatavat teavet elektrooniliselt.
- Artiklisse 17 (sarnaselt maagaasi käsitleva artikliga 16) lisati säte, millega antakse liikmesriigile võimalus siduda kohustus võtta vesinikusüsteemis kasutusele nutiarvestisüsteem kulude ja tulude analüüsiga.
- Artiklis 20 tehti ettepanek selgitada, et liikmesriigid võivad vabastada kodutarbijad, kes ei kasuta kütmiseks gaasi, maagaasi tavaarvesti omamise nõudest. Seda vabastust on laiendatud ka hoonetele, kus enamik tarbijaid on kodumajapidamised, mis kasutavad gaasi sellisel viisil.

- g) Artiklis 31 sisaldas komisjoni ettepanek 2030. aastani kestvat kasvuetappi vesinikuturgude väljaarendamiseks, mille järel kohaldataks üksikasjalikumaid eeskirju. Vesinikuturu korralduse elementide üleminekuetappi pikendati aga kuni 2035. aasta lõpuni, et kajastada muret, et vesinikuturg ei ole 2030. aastaks piisavalt küps, et rakendada reguleeritavat kolmandate isikute juurdepääsu. Kindla kuupäeva kehtestamine suurendab ka prognoositavust sidusrühmade jaoks võrreldes läbivaatamismehhanismiga.
- h) Artiklis 32 kohustatakse liikmesriike põhimõtteliselt tagama, et rakendatakse kolmandate isikute läbirääkimistel põhinevat juurdepääsu vesinikuterminalidele. Siiski lisati paindlikkussäte, mille kohaselt võivad liikmesriigid samuti otsustada kohaldada selliste terminalide suhtes kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu.
- i) Artiklis 34 laiendati juurdepääsu võimaldamise ja ühendamisest keeldumise aluseid, lisades sätte, mille kohaselt võib liikmesriik lubada ülekandesüsteemi halduritel ja jaotussüsteemi halduritel keelduda juurdepääsu võimaldamisest (või kasutajad lahti ühendada), eelkõige selleks, et tagada ELi kliimamääruses sätestatud kliimanetraalsuse eesmärgi täitmine.
- j) Artikli 46 lõiget 2 muudeti, et anda liikmesriikidele kaalutlusõigus anda vastutus piiriüleste ühenduste rajamise eest üksnes teatavatele vesinikuvõrgu halduritele.
- k) Muudeti artiklit 47, mis käsitleb erandeid mõnest olemasoleva vesinikuvõrgu kohustusest, eelkõige kaotades erandite tähtaja, lisades samal ajal turutesti, et riiklik reguleeriv asutus saaks otsustada, millal erand peaks lõppema.

- l) Geograafiliselt piiratud vesinikuvõrke käsitlevat artiklit 48 on laiendatud, et luua võimalus teha erandeid teatavatest kohustustest isoleeritud või jaotusvõrkude puhul, luues gaasi jaotusvõrkudega sarnase raamistiku. Lisati uus tingimus „ühtse võrguühenduse“ asendamiseks. Riikide reguleerivate asutuste võimalust erand tühistada piiritleti paremini.
- m) Täpsustati artiklit 49, milles käsitletakse kolmandaid riike hõlmavaid vesinikuühendustorusid. Muudetud versioonis on märgitud, et liikmesriigid on artikli 82 kohaselt kohustatud sõlmima rahvusvahelised lepingud või valitsustevahelise kokkuleppe enne selliste ühendustorude käitamist või enne ühendamise kavandamist.
- n) Seoses vesinikuvõrgu arendamist käsitleva aruandlusega annab kompromisstekst liikmesriikidele paindlikkuse kohaldada kas artiklit 52 või 51, kui nad esitavad ülevaate vesinikuvõrgu taristust, mida nad kavatsevad arendada.
- o) Artiklis 53 piiriülese vesinikutaristu rahastamise kohta on kompromisstekstis sätestatud, et vesiniku ühendustoru projektid, välja arvatud ühishuviprojektid, kannavad ise oma kulud ja neid võib rahastada tariifisüsteemi kaudu. Samuti võivad nad koostada projektikava, sealhulgas taotluse kulude piiriüleseks jaotamiseks. Määruse artiklisse 6 on tehtud vastavad muudatused.

- p) Artiklis 62 hõlmasid komisjoni esialgsed ettepanekud vesinikuvõrgu haldurite vertikaalse eraldamise kohta sõltumatu ülekandesüsteemi halduri (ITO) eraldamismudeli kohaldamise lõpetamist 2030. aasta lõpuks ning sõltumatu süsteemihalduri (ISO) ja sõltumatu ülekandesüsteemi halduri mudelite kättesaadavust ainult selliste vesinikuvõrkude puhul, mis kuulusid gaasipaketi jõustumise ajal vertikaalselt integreeritud ettevõtjatele.

Vaikimisi eraldamismudelina säilitati omandisuhete eraldamise mudel; artikli 62 lõige 4 sõnastati siiski ümber, et võimaldada suuremat paindlikkust integreeritud vesinikuvõrgu haldurina toimiva üksuse määramisel kooskõlas sõltumatu ülekandesüsteemi halduri suhtes kohaldatavate eeskirjadega. Vesinikuvõrgu haldurid võivad samuti kasutada olemasolevatele vesinikuvõrkudele ja geograafiliselt piiratud vesinikuvõrkudele ette nähtud erandeid (artiklid 47 ja 48), mille kohaldamist on lihtsustatud.

- q) Artiklis 80 muudeti tingimusi, mille korral võivad liikmesriigid, kes ei ole otseselt seotud mõne teise liikmesriigi ühendatud võrguga, teha erandeid direktiivi konkreetsetest sätetest. Samas artiklis on kehtestatud erand eraldamisest Luksemburgile, et kajastada riigi praegust gaasi- ja elektrituru õigusraamistikku. Eesti, Läti ja Leedu eriolukorra osas nähti uues artiklis 80a ette täiendav erand.

V. JÄRELDUSED

1. Eeltoodut arvestades palutakse nõukogul dokumentides 7556/23 ja 7557/23 esitatud eesistujariigi kompromisstekst läbi vaadata, arutada kõiki delegatsioonide poolt tõstatatud lahendamata küsimusi ja saavutada kokkulepe üldise lähenemisviisi suhtes, pidades silmas eelolevaid läbirääkimisi Euroopa Parlamendiga.